

Ioan GÂRBULEȚ

TRATAT
privind răspunderea disciplinară a magistraților

Ediția a II-a, modificată și completată potrivit noilor legi ale justiției

Ioan GÂRBULEȚ

TRATAT
privind răspunderea disciplinară
a magistraților

**Ediția a II-a, modificată și completată potrivit noilor legi
ale justiției**

Universul Juridic
București
-2024-

Capitolul I

Considerații generale privind răspunderea juridică a magistraților

Secțiunea 1

Noțiuni generale privind răspunderea juridică

Răspunderea nu este un concept ce aparține doar domeniului dreptului, ci îl regăsim cu ușurință, chiar dacă are un alt sens, și în alte domenii: filozofie, religie, etică etc.

În doctrină se face distincție între răspundere și responsabilitate. Astfel, s-a susținut că responsabilitatea este un fenomen social. Ea exprimă un act de angajare a individului în procesul integrării sociale. Libertatea omului se înfățișează sub trei aspecte: libertatea în raport cu natura, libertatea în raport cu societatea și libertatea omului în raport cu sine însuși. Responsabilitatea însoțește libertatea, astfel că trebuie operată o demarcație netă între libertate și liberul arbitru. Referindu-se la acest concept, Hegel arăta: „Când se aude spunând că libertatea în genere este să poți acționa așa cum vrei, o atare reprezentare poate fi luată numai ca totală lipsă a culturii gândirii, în care nu se găsește încă nicio urmă a ceea ce este voință liberă în și pentru sine, dreptul, moralitatea etc.”¹ Definind responsabilitatea ca o asumare a răspunderii față de rezultatele acțiunii sociale a omului, se admite faptul că acțiunea socială este cadrul nemijlocit de manifestare a responsabilității, pe de o parte, iar, pe de altă parte, că libertatea este o condiție fundamentală a responsabilității. Fiind strâns legată de acțiunea omului, responsabilitatea apare ca fiind strâns corelată cu sistemul normativ².

Așadar, se poate observa că, de foarte mult timp, problema responsabilității omului constituie subiect de meditație³. S-a arătat că omul este esențialmente o ființă socială, întrucât el se desăvârșește în societate și este producător de relații sociale⁴. Istoria socială a oamenilor nu este altceva decât istoria dezvoltării lor individuale, indiferent dacă sunt sau nu conștienți de acest lucru. Studiile de sociologie juridică avertizează asupra faptului că deziluzionarea așteptărilor societății față de drept este legată, în special, de răspundere, că dreptul nu-și poate exercita influența în societate decât în măsura în care reușește să

¹ A se vedea G.W.F. Hegel, *Principiile filosofiei dreptului*, Ed. Academiei, București, 1969, p. 48.

² A se vedea N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, ed. a 3-a, Ed. C.H. Beck, București, 2008, pp. 98-99.

³ A se vedea M. Florea, *Responsabilitatea acțiunii sociale*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1976, p. 5.

⁴ A se vedea I. Deleanu, *Instituții și proceduri constituționale*, Ed. C.H. Beck, București, 2006, p. 28.

identifice persoana răspunzătoare și să stabilească răspunderea¹, astfel că responsabilitatea constituie o dimensiune a spiritului uman².

Fără responsabilitate nu poate exista libertate, însă responsabilitatea este ineficientă fără răspundere, iar din punct de vedere juridic este chiar inexistentă. Se poate afirma că într-un stat de drept răspunderea și responsabilitatea juridică constituie o garanție a drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor.

De asemenea, libertatea și conștiința morală sunt strâns legate de responsabilitate³. Responsabilitatea constituie o dimensiune a spiritului uman⁴, aceasta existând pe tot parcursul existenței omului, fiind o asumare a răspunderii față de rezultatele acțiunii sociale a omului.

S-a afirmat că dimensiunea morală a responsabilității⁵ constă în faptul că dreptul trebuie să aibă ca finalitate reconstruirea conștiinței de sine a individului.

Totodată, s-a arătat că responsabilitatea corespunde sancțiunii⁶, aceasta având un caracter juridic, fiind de fapt o răspundere juridică cu dimensiuni morale. Friedrich Wilhelm Joseph Ritter von Schelling preciza că „*dreptul natural nu se poate afirma decât prin exercițiul permanent al unei constrângerii. Membrii societății sunt astfel constrânși prin normele de conduită devenite norme juridice să aibă un anumit comportament, în cazul încălcării acestora fiind trași la răspundere. O faptă care contravine unei norme sociale poate angaja mai multe tipuri de răspundere – socială, juridică, morală – fără a fi înlăturată individualitatea fiecăreia*”.

Cuvântul „responsabilitate” a apărut pentru prima dată în limba franceză, în anul 1783 și se referea la responsabilitatea guvernului⁷. Ulterior, problema responsabilității s-a pus în toate domeniile care privesc activitatea umană: morală, relațiile internaționale, dreptul public, dreptul privat⁸.

Din punct de vedere istoric, statele au fost preocupate să insereze, atât în Constituții, cât și la nivel de acte comune, problematica responsabilității acțiunii umane sub diverse terminologii. Astfel, în Declarația drepturilor omului și cetățeanului de la 1798 se precizează, în art. 15, că „*Societatea are dreptul să*

¹ A se vedea S. Popescu, *Teoria generală a dreptului*, Ed. Lumina Lex, București, 2000, p. 300.

² A se vedea E.E. Ștefan, *Răspunderea juridică*, Ed. Pro Universitaria, București, 2013, p. 11.

³ A se vedea I. Popa, *Substanța morală a dreptului*, Ed. Universul Juridic, București, 2009, p. 353.

⁴ A se vedea Gh. Mihai, R. Motica, *Fundamentele dreptului, Optima Justitia*, Ed. All Beck, București, 1999, p. 110.

⁵ A se vedea Gh. Mihai, *Fundamentele dreptului. Teoria răspunderii juridice*, vol. V, Ed. C.H. Beck, București, 2006, p. 55.

⁶ A se vedea P. Fauconnet, *La responsabilité. Étude de sociologie*, Librairie Félix Alcan, Paris, 1928 pp. 12-16, disponibil pe www.gallica.bnf.fr.

⁷ A se vedea M. Villey, *Esquisse historique sur le mot responsable*, Archives de Philosophie du Droit, Tome 22: „*La responsabilité*”, Sirey, 1977, pp. 45-58, apud E.E. Ștefan, *Răspunderea juridică*, Ed. Pro Universitaria, București, 2013, p. 12.

⁸ A se vedea L. Henri, *La responsabilité civile. Principes élémentaires et applications pratiques*, Dalloz, Paris, 1932, pp. 1-3, apud E.E. Ștefan, *op. cit.*, p. 12.

ceară socoteală oricărui funcționar public pentru modul în care îndeplinește funcția”, în Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, în art. 15.1, se arată că „*Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care nu constituiau un act delictuos, potrivit dreptului național sau internațional, în momentul în care au fost săvârșite (...)*”, iar în Declarația universală a drepturilor omului, în preambul, se afirmă că „*recunoașterea demnității inerente tuturor membrilor familiei umane și a drepturilor lor egale și inalienabile constituie fundamentul libertății, dreptății și păcii în lume*”¹.

Tot în doctrină, responsabilitatea socială a fost definită ca fiind acea instituție socială care cuprinde complexul de atitudini ale omului în raport cu sistemul de valori, instituționalizat de societatea în care trăiește, în vederea conservării și promovării acelor valori, în scopul perfecționării ființei umane și conservării vieții în comun, pe calea menținerii și promovării ordinii sociale și a binelui public².

S-a susținut că lipsa de distincție între termenii „răspundere” și „responsabilitate” pare să fie un fenomen general, comun nu numai în literatura juridică, ci și în cea etică, filozofică, sociologică și chiar lingvistică³.

Etimologic, sintagma răspundere își are originea în limba latină, verbul *respondeo* însemnând „a răspunde”.

Așadar, răspunderea a existat încă în societatea primitivă, în care „*individul, absorbit de socialul încă nediferențiat, suportă din exterior responsabilitatea morală, iar aceasta este eminentamente colectivă. Societatea politico-statală inovează noi forme de răspundere. Socialul, diferențiat în grupări și categorii sociale, face ca răspunderea să se individualizeze. Devenind subiectivă, răspunderea nu și-a schimbat natura. Ea și-a schimbat doar caracterul, însușindu-și caracterele noi sociale care sunt ale civilizației moderne. Societatea, printr-o «răspundere dictată», impune indivizilor statutul ei normativ. Societatea în care trăiește cel care comite o infracțiune, contravenție, un delict civil etc. socotește, prin normele sale juridice, o atare acțiune drept reprobabilă. Prin efectul săvârșirii unei asemenea fapte, o altă persoană a fost vătămată în ființa ei fizică și morală ori în bunurile sale, ordinea de drept a fost afectată, interesele generale au fost nesocotite, aceasta fiind problema răspunderii*”⁴.

Răspunderea juridică a fost definită ca fiind un complex de drepturi și obligații conexe care, conform legii, se nasc ca urmare a săvârșirii unei fapte ilicite și care constituie cadrul de realizare a constrângerii de stat, prin aplicarea sancțiunilor juridice⁵.

¹ A se vedea E.E. Ștefan, *op. cit.*, p. 12.

² A se vedea L. Barac, *Răspunderea și sancțiunea juridică*, Ed. Lumina Lex, București, 1997, p. 15.

³ A se vedea M. Florea, *Responsabilitatea acțiunii sociale*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1976, p. 26.

⁴ A se vedea M. Eliescu, *Răspunderea civilă delictuală*, Ed. Academiei, București, 1972, p. 5, *apud* N. Popa, *op. cit.*, p. 235.

⁵ A se vedea M. Costin, *Răspunderea juridică în dreptul R.S.R.*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1974, pp. 31-32.